

NOGMAALS REIGERS EN AALSCHOLVERS.

Naar aanleiding van de verschillende ingezonden stukken betreffende het voordeel of de schade der aalscholvers, die in de *N. R. Courant* van Sept. jl. opgenomen werden, en waaraan de heer Thijssse in de *N. R. C.* en *De Lev. Nat.* van Oktober op uitstekende wijze het zijne toevoegde, wenschschrijver dezès nog iets in het midden te brengen.

Het is een ontegenzeggelijke waarheid, dat de aalscholvers veel meer schade aanrichten dan de blauwe reigers. De vorm van den bek der eerste bewijst dat. Een reiger kan nuttig zijn door het eten van kikkers, waterkevers, enz.; doch de aalscholver doet dat niet. Zijn kromme bek, in den vorm van een haak gebogen, is niet ingericht voor witvisch, maar voor paling en niet veel anders dan paling.

Kan hij die, hetzij doordat het broedseizoen of voor- of najaar is, niet bemachtigen, dan moet de witvisch er aan. Soms echter verslindt hij ook zeevisch, daar hij ook op enkele plaatsen in zee vischt. Of nu de vermindering van visch aan den aalscholver te wijten is, zooals de heer A. Struffland in de *N. R. C.* van 11 Sept. jl. opgeeft, is nog de vraag.

Op plaatsen, waar in de environs veel verkeer is, of waar wel eens jacht op hen gemaakt wordt, verschijnen zij zelden. Het zijn voorzichtige vogels.

Alleen gebeurt het wel, dat er eenige of een enkele van hen dien kant uitkomt, om het terrein te verkennen. Daar komen ook wel een paar blauwe reigers, die evenwel, als de aalscholvers, onder schot worden genomen. De-uitgestrekte plassen, die ik thans op het oog heb, zijn in den regel afgesloten en kunnen alleen door een duiker in verbinding met benedenpolder komen. Dien duiker opent men alleen, als de bovenpolder boven peil is gekomen. Voor de verplaatsing van visch zijn zulke wateren dus geheel afgesloten. In die wateren beviudt zich ook weinig visch of paling. Er gaan zelfs jaren voorbij, dat de visschers niet eens hun pacht aan visch of paling gevangen hebben.

Ieder, die den aalscholver kent, weet, dat hij zich niet in troebel water of dicht begroeide plassen ophoudt, om naar visch te duiken. In dat troebele water leeft veel zeelt en karper, en vraagt men nu aan de visschers (geen hengelaars), of die visch nog veel voorkomt, dan is het antwoord: »Die is bijna uitgestorven!»

De aalscholvers en reigers zijn daaraan toch zeer zeker niet schuldig! Ik noem het komisch, dat men hen beschuldigt van de vermindering van die visschen.

Toen alles beoosten Rotterdam nog plas was, broedden daar jaarlijks honderden paren reigers en scholvers, en toch woonden daar ook tal van visschers, die allen uitsluitend van vischvangst leefden. Niet in de bedoelde vogels, maar in andere oorzaken moet de vermindering van den vischstand gezocht worden en wel:

1ste in den barren winter van 1890 op 1891; want die deed alles door verstikking sterven. Ieder water van niet meer dan 7 dM. diepgang, was tot op den bodem ijs.

2de door gedurige aanvragen van binnen- en buitenland om riviervis, maar vooral om paling, die in prijs steeg.

Het is sinds eenige jaren zoover gekomen, dat tengevolge van geldmaking de visch te klein wordt gevangen, het bakken niet waard en alleen voor andere doeleinden, zooals het maken van lijm (uit zeelt) en conservatie gebezigd wordt.

In het vorige jaar bracht de kleinste zeelt nog 40 à 60 cents per K.G. op. De baars bracht het naar de grootte van 40 tot 65 cts. De laatste vischsoort wordt toch ook door de scholvers niet gegeten.

De ijsvogel neemt de kleine stekelbaarsjes ook niet. Ik

moest althans bij mijn gekerkerden ijsvogel de stekeltjes kort afknippen, en dan gingen de baarsjes nog noode naar binnen. Vele andere omstandigheden hebben bijgedragen, om den vischstand te doen verminderen. De molenboezems werden voorheen alleen schoongehouden in het midden of aan één zijde. Men hield dus een geul, en de rest bleef begroeid met allerlei waterplanten. De kuit of jonge teelt ging dus niet verloren. Eveneens ging het op vaarten en weteringen. Later, door het maken van stoomgemalen, kwamen andere omstandigheden. De machinale constructie was in staat, in korten tijd veel meer water naar boven te brengen, ze kon werk doen voor 6 à 10 molens. Daardoor moesten de slooten en boezems, of verbreed, of verdiept en meer schoon gehouden worden. Ook de plaatselijke gezondheidscommissiën verlangen reiner slooten en beter waterafvoer. Dat alles kost heel wat visch, vischjes en vischkuit!

De wateren, die veel bevaren worden, vooral door stoomkracht en motorbooten, verliezen gaandeweg hun vischrijkheid. »Die booten malen het water dood,« is een bekende spreekwijze.

Waar men langs den kant der bedoelde wateren voor eenige jaren nog groen aantrof, is dat door sterke zuiging of deining van het water, eerst heen en weer geslingerd, daarna losgemaakt en eindelijk geheel verdwenen. Geen wonder, dat het jonge vischbroed stierf. De vischstand is ook niet weinig achteruitgegaan door afvoer van faecaliën; in het algemeen door loozing van afval uit vele fabrieken, vooral in opgesloten wateren, niet met stroomend water in verbinding.

Ten laatste zij opgemerkt, dat de visschers en watermolenaars den rijkdom aan visch niet als een zegen hebben erkend. Wat ze niet konden verkoopen, werd met emmers vol als mest op het land geworpen, of in troggen de varkens voorgezet. De beide laatste gevallen dateeren van binnen een halven menschenleeftijd.

Uit bovenstaande maak ik op, dat de aalscholvers, als het eenigszins kan, gespaard moeten blijven; want die heden de scholvers beschuldigt, beticht morgen de reigers, later de meeuwen, terwijl weder later een ander de futen de schuld geeft.

Het zou evenwel de vraag wezen, of de visschers en stroopers welgestelde lieden zouden worden, als men al die genoemde vogels uit ons land verjoeg. En al was dat zoo, dan waren vele vogelsoorten verdwenen uit ons land. Wie zou dat willen?

Het verjagen der aalscholvers behoeft niet zoo wreed te geschieden, door op elken doode een premie te stellen. Vóór de schikking of bouw van hun nesten aanvangt, kan men ze gemakkelijk verjagen door onder het geboomte bij hun broedplaats heen en weer te loopen met lantaarns, of beter nog, fakkellicht. Ze zijn daarvoor even bang als een leeuw, of een antilope voor boschbrand. Natuurlijk moeten er plaatsen voor hen overblijven, al is het dan geen geboomte; want tusschen het riet, of zelfs op grasakkers, gelegen in de nabijheid van plassen, willen ze ook wel broeden. Men kan dat evenwel niet op eens krijgen. Aalscholvers of reigers, geboren in boomen, kan men er niet gemakkelijk aan wennen, op den grond hun broedplaats te nemen. Vóór ± een halve eeuw broedden de meeste scholvers en ook honderden blauwe reigers op den grond. Bij Wollefoffe en in de Biesbosch was dat bekend. Zij broedden des tijds (ook aan den Biesbosch) in gemeenschap met lepelaars en roode reigers. Ook het Naardermeer had in dien tijd een kolonie scholvers, die op den grond tusschen het z.g. grondriet broedden.

Destijds werden, wanneer ze niet moesten verhuizen door drooglegging of door het vinden van een meer geschikte broedplaats, erg genôeg, de opnieuw gemaakte nesten met

petroleum of teer begoten en in brand gestoken Voorgoed verlieten de vogels dan hun heemstee.

Die verplaatsing en nederzetting is wonderlijk voor ons. Volgens mijn meening zouden er nog wel afgelegen plaatsen voor hen zijn, al was het dan het Naardermeer niet.

Door het droogleggen van plassen, nu links, dan rechts en overal in ons polderland (ook in Frankrijk), zijn de aalscholvers eigenlijk reeds jaren achtereen aanhoudend verjaagd.

Meer dan twee eeuwen lang broedden bij de roode reigers ook de lepelaars en aalscholvers. Legde men evenwel een plas droog, dan kwam de stoornis. Zich bij vreemde koloniën aansluiten, ging niet gemakkelijk. Wat moet er dan gebeuren? De kwakken werden toen ook voor goed verjaagd, ze hadden in de omgeving geen soortgenooten meer, die hun leken. Met de scholvers was dat wel het geval, die stonden nog in verband met andere kleine koloniën.

Vaak werd in een zomer een plas drooggelegd, en dan was letterlijk alles voor de daar levende scholvers, etc., ongeschikt.

De puntige boom met die uitgestrekte doode takken was er niet meer; die akker dáár was gelijk gemaakt, en om en bij dat overgebleven stuk bosch was geen water meer.

Wat moest er gedaan worden? Zoeken en nog eens zoeken, nogmaals naar dien drooggelegden plas terug. Intusschen naderde de broedtijd en — ze moesten zich op den grond vestigen. Ik zou wel denken, als het vorenstaande in den loop der jaren gebeuren mocht, dat dan eenige paren scholvers uit Artis geleewiekt in het Naardermeer geplaatst zouden kunnen worden. Voedsel hebben ze daar in overvloed, en broeden zal ook wel gaan. In gevangen staat doen ze het immers wel! Dan zal hun aantal ongetwijfeld van buiten uit wel toenemen. Voor uitroeiing van blauwe reigers behoeft men nog niet bang te zijn, omdat er daarvan nog koloniën genoeg voorkomen.

Aalscholvers zijn hoogbegaafde vogels en voor den liefhebber wat hun levenswijze betreft, zeer interessant. Wie van uit Rotterdam een boottocht maakt, zal ze allicht opmerken.

Op een tochtje naar Oost-Voorne ziet men ze vaak bij tientallen op den hoogen oever hun vleugels drogen (men houdt dat er ten minste voor).

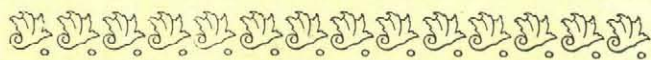
Als ze volwassen zijn, kunnen zij zich door hun luchtzakken, die met elkaar in gemeenschap en met de longen verbonden zijn, zinkende houden. Dat kunnen de jonge vogels, althans het eerste jaar, niet, omdat hun beenderen gedeeltelijk nog met merg gevuld zijn.

Wanneer ik zulke zwarte, sterke vogels zoo in het ruime sop of op een hoogen, ingespoelden, grijsgekleurden kant waarneem, denk ik altijd aan de vóór-historische tijden, en zie ik in mijn fantasie den *Archaeopteryx macrura* M. vóór mij.

Les gens, comme maitres du monde sont devenus des omnivores, les animaux sont restés les mêmes. (Buffon.)

Rotterdam.

H. A. VAN DAM.

Vragen en Korte Mededeelingen.

Vogelbescherming.

Het is een gelukkig verschijnsel, dat het aantal personen, die zich bezighouden met praktische vogelbescherming, steeds grooter wordt. Het is er vooral om te doen de in de vrije natuur levende vogels tegen uitmoorden te beveiligen en door het bieden van nestgelegenheden en voedsel de levensomstandigheden der vogels te verbeteren.

Toch is er nog een belangrijke factor, waaraan, voor zoover mij bekend is, nog weinig is gedacht. Ik bedoel de watervoorziening. Niet alleen is dit voor de menschen in sommige deelen van ons land eene brandende kwestie, ook voor het bestaan der vogels in waterarme streken is zij van groot belang. Vinden de vogels geen voldoende water in de buurt, om te drinken en zich te wasschen, dan is de kans niet groot, dat zij zich daar lang zullen ophouden.

Boschwachter Staf te Ede, die begreep, hoe noodig eene goede drinkgelegenheden voor de vogels was, hield in de Sijsselt een kuil, waarin zich het regenwater uit de omgeving verzamelde en langen tijd bleef staan, steeds zorgvuldig schoon. Op een goeden dag werd hierbij echter het leemlaagje op den bodem van den kuil doorgestooten en zakte het water direct in den grond weg. Het drukke gebruik, dat de vogels van het water maakten, deed boschwachter Staf echter besluiten de verzamelkom kunstmatig te herstellen door den bodem te bedekken met een laagje steenpuin, waarover cement werd gesmeerd. Op deze wijze werd niet alleen bereikt, dat het water nog langer in de kuil bleef staan, maar bovendien was dit de aanleiding om ook op andere punten vogeldrinkbakken te maken, al was er geen kuil waar het water heenstroomde. Die latere drinkbakken waren evenals de eerste rond en werden 2 meter in doorsnede gemaakt. De bodem loopt in één rechte lijn af van den bovenrand naar het midden. Daar de bakken in het midden slechts ± 0.30 M. diep zijn, is de helling van den bodem zoo flauw, dat de vogels bij iederen waterstand kunnen drinken en in het water loopen om te plassen.

Zij werden aangelegd in eikenhakhout of jong dennenbosch, waar de bodem vlak was. Hierdoor verkreeg men het voordeel, dat er bij sterke regenbuien geen aarde en blad in spoelt, doch de inhoud alleen uit schoon water bestaat, en de bakken slechts een keer per jaar behoeven te worden schoongemaakt om ingevallen bladeren, takjes enz. te verwijderen. Daar het water in de bakken in de schaduw van het omringende houtgewas weinig verdampst, is de regenval bijna zonder uitzondering voldoende om den watervoorraad voldoende aan te vullen; slechts na zeer lange droogte zijn de bakken leeg gevonden.

De vogels maken van deze drink- en waschgelegenheden een druk gebruik, getuige de vele veertjes en uitwerpselen onder de omgevende struiken.

In navolging van het voorbeeld te Ede heb ik dit jaar jaar eenige drinkbakken laten maken in de ontginningen »Kootwijk« en »Garderen«, behoorende tot de houtvesterij »Kootwijk«. Hier hadden we geen steenpuin ter beschikking en daarom werden de bakken van beton gemaakt.

Eerst werd zorgvuldig de vorm van den bak in den grond uitgegraven en dan een beton bodem van ± 5 cM. dikte aangebracht. Uit één vat cement konden op deze wijze 2 bakken gemaakt worden, door de verhouding van 1 deel cement op $2\frac{1}{2}$ deelen grof zand te nemen.

De kosten bedroegen: 1 vat cement f 5.30, werkloon f 1.—, aanvoer van grof zand f 1.50; totaal f 7.80, zoodat één bak kostte f 3.90.

Ede.

E. HESSELINK.

Uit het Tijdschrift der Ned. Heide-Maatschappij.

De Lijstervangst.

Gewoonlijk denkt men er niet over na welke enorme afmetingen de moord op lijsters heeft aangenomen. Men mindert zijn wrevel met de opmerking: zij komen toch uit andere landen. Wij hebben er geen schade bij.

Dit wou ik nu juist even weerleggen. Niet alleen vreemde koperwieken en kramsvogels worden in de stricken gevangen, maar eigen inheemsche merels, zanglijsters, roodborstjes en goudvinken ook.

In de straat waar ik woon, woont een winkelier, die in den herfsttijd ook als poelier optreedt en waarheen jagers en stroopers van een uur gaans in den omtrek hun buit brengen. En vele malen maakte ik er een boodschap en wat zag ik op de toonbank liggen: zwarte merels naast de bruine wijfjes, oude met gele snavels, maar jonge dieren met zwart-bruine bekken echter het meest. Dan mooie zanglijsters, de geel-witte borst met zwarte vlekken. Dit kunnen trekvogels zijn, maar uit de weinige exemplaren die er gebracht werden, besluit ik, dat het inheemsche waren. In ieder geval bestaat er geen grond om aan te nemen, dat onze zanglijsters minder verschalkt worden dan onze merels.

Den 4den October wandelde ik in 't Oranjewoud bij Heeren-